

D'això en diuen pluralisme?

Recentment, el dimecres 27 de juny d'enguany, el director dels Annals, Jaume Guillamet, publicava un article al diari "El País" que resumeix, al meu entendre, les reflexions que d'un temps ençà es vénen fent des de sectors progressistes de la nostra societat, cada vegada més preocupats per la situació dels mitjans informatius en el seu conjunt, l'orientació ideològica dels quals es mou en una sola direcció: la conservadora, més o menys coberta, més o menys dissimulada. El comentari portava un títol inequívoc: "El desarme informativo de la izquierda".

Efectivament, tant a Espanya com a Catalunya —a Catalunya el panorama és potser encara més uniforme per raons molt lligades a l'horitzó polític predominant actualment —l'esquerra, entesa aquesta d'una manera àmplia i no gens sectària, no disposa de cap òrgan poderós d'informació, tret d'alguna excepció que no ve al cas esmentar ara i que, a partir de posicions objectivament moderades, penetra sobretot en el nucli dirigent sense arribar, però, al gran públic.

Quan durant la dictadura s'estudiava la situació de la premsa era relativament fàcil, entre persones contràries al franquisme, posar-s'hi

d'acord immediatament: la premsa romanica segrestada a la força, i no es podia parlar del fenomen informatiu amb un mínim de rigor mentre les llibertats públiques no fossin restaurades. Referir-se a la premsa, vigent un sistema amb vocació totalitzadora, era un sarcasme, i únicament calia tenir en compte els valuosos esforços individualitzats o, fins a un cert punt organitzats, de periodistes que tractaven de plantar cara a la censura o les consignes, tot conjuminant habilitat i risc. Alguns analistes, tanmateix, anaven una mica més enllà.

Aquests analistes —fóra convenient recordar el llibre de Manuel Vázquez Montalbán sobre els "mass-media" espanyols— ja es fixaven en una circumstància no precisament menor, sinó a la llarga, com s'ha vist, essencial. La circumstància esmentada era l'estructura empresarial dels mitjans informatius. Pràcticament tots ells eren propietat de famílies o grups econòmics vinculats al poder polític i econòmic i, per tant, sense cap afany progressista. L'esquerra era absent dels consells d'administració de les empreses periodístiques de l'època. Aquelles empreses no han desaparegut —alguna ho ha fet per

mala gestió—, i continuen ara, en plena democràcia i, a més, amb un Govern progressista a l'Estat. La continuïtat és aclaparadora i, si no, que es repassin els noms dels mitjans informatius actuals i se n'enumerin els accionistes principals. Les noves empreses —repeteix: amb determinades i matisades excepcions— tampoc no es poden considerar com a exponents d'un pensament lligat al ventall de l'esquerra. Ideològicament, semblen acostades a una dreta liberal, un centrisme renovat, amb tocs nacionalistes on el nacionalisme convé o com a curiosos portaveus del nacionalisme temperat justament a Madrid. Han esdevingut portaveus del nacionalisme català, per exemple —i d'aquí el qualificatiu de curiosos— òrgans de premsa que, fins fa molt poc temps, passaven per ser a Madrid radicals espanyolistes. Els mateixos interessos, i la mateixa doctrina neoliberal, fan possible, en tot cas, aquest maridatge significatiu.

La transició va generar una certa confusió. Aleshores, quan ningú no gosava reclamar-se de dretes —un polític català prou conegut i prou conservador posa en marxa un partit anomenat Esquerra Democràtica—,

una lectura superficial dels mitjans escrits o un seguiment no gaire amatent dels mitjans àudio-visuals, podia fer pensar que els progressistes s'havien fet els amos de la premsa. Fins i tot va haver-hi empresaris espavilats que varen optar per promoure unes determinades publicacions ben obertes a l'esquerra. Alguns d'aquells empresaris varen acabar —i no pas per culpa d'aquesta obertura— fugits a l'estranger. D'altres han acabat per conèixer de prop la conveniència de frenar impulsos inicials perquè el diner és on és i molt concretes subvencions vénen d'on vénen. L'aparent predomini de l'esquerra durant la transició no fou altra cosa que un comprensible miratge conjuntural.

Les coses, mica en mica, han tornat al seu lloc. En el camp dels setmanaris, la desfeta, després d'una etapa d'una certa esperança, ha estat absoluta. La premsa de partit —que es manté a França o a Itàlia— se n'ha anat a can taps. Els diaris, si no unànimement, sí per majoria, esmercen els seus esforços en el rendible joc de criticar sistemàticament, amb ocasió o sense, el primer Govern progressista de la història contemporània d'Espanya,

tret de breus parèntesis, tallats, d'altra banda, amb la violència d'una confrontació armada. L'esquerra que hi ha més enllà de l'àmbit socialista no és utilitzada més que com a argument en contra de l'Executiu. La major part de les emissores radiofòniques mantenen una línia semblant. La televisió estatal, com la ràdio del mateix caire, arrossega difícilment pesades herències i travessa les dificultats de flexibilitat empresarial derivades de l'austeritat de la política econòmica oficial. El "summum" es troba en arrogàncies molt concretes: ara nuclis empresarials periodístics volen posar bastons a les rodes de l'associacionisme professional en nom de la llibertat. El tímid intent del PSOE d'empènyer consells de redacció institucionalitzats ha estat desmuntat amb l'argument, ves per on, de la llibertat d'expressió.

Una societat pluralista, com ara l'espanyola, necessita de mitjans informatius conservadors, liberals, democristians, nacionalistes de dretes, etc. Però, si no hi ha mitjans d'esquerres, progressistes, fins i tot utòpics i radicals, el pluralisme, per molt que consti oficialment a les lleis, serà, ho és ja, un pluralisme incomplet, una caricatura de mal gust

que no recollirà la varietat de classes i de capes socials, amb els seus problemes i les seves especificitats.

L'esquerra no pot romandre passiva, queixant-se com quan esperava la fi de la dictadura. Llavors es queixava i actuava. Ara, en el camp de la comunicació, tan sols es queixa i, moltes vegades, en privat, en petit comitè. El Govern no pot continuar essent espectador imparcial, entre d'altres raons, si més no, per una qüestió de supervivència. El Govern ja ha fet masses errors greus en aquest terreny.

Els professionals de pensament progressista tampoc no podem assistir a aquest procés sense dir la seva. S'han perdut moltes coses —¿algú es recorda de la "Hoja del Lunes", amb tota la seva potencialitat d'independència?—, però no poden perdre la consciència crítica, encara que hagin d'aguantar "llicons" de democràcia, impartides per alguns que tan a gust, malgrat tot, es trobaven sense.

Enric Sopena,
periodista

PREMSA I JUSTÍCIA

EN UNA SOCIETAT DEMOCRÀTICA